

ture of the framework of categories and concepts and by taking into account the development of this branch in certain chronological cut. It was found that the conceptual system (conceptual field) of sugar production terminology introspectively is differentiated into conceptual categories: number, subject (object), action, event (result), state, place, way (aim). It was also found that the conceptual system is a set of all the concepts that are a part of language mental fund and are in different-type relations to each other. The conceptual subsystems form the conceptual system depending on the area of knowledge (in linguistic terms it is a terminological system). The conceptual system is a dynamic system because all the time it changes under the influence of constant learning process of the world around, with the acquisition, usage and transfer of knowledge by each person. During the component analysis of definitions of Ukrainian sugar production terms presented in lexicographical work («Defining dictionary of beet sugar production technology and equipment. Basic terms» / V.A. Lahoda, L.P. Reva, L.M. Homichak and others. – K.: NUHT, 2004. – 84 p.) and in sugar production textbooks, reference books of last editions seven thematic groups of analyzed terms are differed, separated thematic groups are divided into subgroups: names of technological processes; names of properties and capabilities of phenomena, objects; names of substances, impurities, compounds, mixtures, suspensions, phases, liquids; names of mechanisms; names of technological process products (names of technological process semi-products); names of pests and diseases of sugar beet (names of sugar beet pests and names of sugar beet diseases); names of buildings for storage of sugar beet roots that form the terminological field of sugar production terminology.

Key words: Ukrainian sugar production terminology, conceptual and thematic structure, term, terminological field, sugar production.

Отримано: 16.10.2015 р.

УДК 808.5:004.7385

Івахненко Т.П.

КУЛЬТУРА МОВЛЕННЯ В ІНТЕРНЕТ-КОМУНІКАЦІЇ

Сучасне життя важко уявити без мережі Інтернет. Його широке розповсюдження сприяє збільшенню кількості користувачів, задіяння практично у кожній галузі життєдіяльності сучасної людини. Ця мережа надає доступ до безлічі електронних ресурсів, множини різноманітних мереж. За кількістю комунікантів інтернет-мережа належить до масової комунікації.

Питання культури мовлення в інтернет-мережі становить значний науковий інтерес. Зокрема, Т.Виноградова, Г.Гусейнов, В.Карасик, Т.Юдіна, В.Маслова, Ю.Прохоров, М.Лукіна, І.Фомічова, Н.Акімова та інші досліджували різні аспекти цієї наукової проблеми. Домінуючим аспектом дослідження мовного питання у мережі Інтернет є лінгвістичний та психологічний аспекти. Новизну пропонованого дослідження складає аналіз загальної ситуації з культури мовлення в інтернет-мережі та окреслення можливих шляхів часткового вирішення проблеми низького рівня інтернет-комунікації. Мета роботи полягає у дослідженні впливу інтернет-мережі на комунікативну культуру суспільства.

Т.Колокольцева визначає інтернет-комунікацію як поліфункціональне спілкування в електронному середовищі, для якого є характерними дистантність, опосередкованість, мультимедійність (і як наслідок – полікодовість повідомлень), гіпертекстуальність, розмаїття дискурсивних і жанрових втілень, а також можливість широкого варіювання за параметрами персональності/інституціональності [3, 5].

На думку Н.Акімової, загалом гуманітарний підхід вивчення інтернет-мережі можна розглядати за трьома напрямками: 1) «Інтернет як медіа» – комунікативне середовище мережі сприяє появі і зумовлює формування нових культурних парадигм, 2) «Інтернет як мова» – поява та функціонування нових мовних систем, 3) «Інтернет як специфічне співтовариство» – побутування різноманітних фан-клубів, блог-товариств тощо [1]. Сучасний етап розвитку гуманітарних наук дозволяє говорити про ще один напрямок вивчення Інтернету як гуманітарного явища – «Інтернет як фольклор» (відбувається взаємовплив Інтернету і фольклору).

Засоби поширення інформації (преса, радіо, телебачення, кіно, Інтернет та ін.) сприяють постійному доступу до суспільно-політичного життя соціуму, мають вплив на систему цінностей, світоглядних орієнтацій, уявлень, мислення загалом, формує певні поведінкові моделі людини. Врахування психологічних особливостей різних категорій людини (вікові, гендерні, етнічні, соціальні, релігійні та ін.) сприяє досягненню певної мети через зміст інформації, через її форму

(мовні засоби, форма подання, стиль, акцент на фактажі та суспільно-політичних подіях тощо) [6, 45]. Усі зазначені фактори мають значний вплив на мислення та комунікацію сучасного людства.

Вільний доступ до мережі Інтернет, можливість спілкування людей з різних континентів, різних країн, різних релігійних поглядів сприяє, з одного боку, розширення культурного посту-пу, а з іншого, впливає на мову залучення великої кількості запозичень іншомовних слів, ново-творень, появи специфічної сленгової групи. Т.Семигінівська вказує на новотвори з невласти-вим синтаксисом, наприклад, похідні з терміном «інтернет»: інтернет-видання, інтернет-газета, інтернет-журналіст, інтернет-преса, інтернет-агенція, інтернет-ЗМІ [6, 48], інтернет-спільнота, інтернет-сленг і т.д., що є характерним для інтернет-спільноти. Таким чином акцентується на віртуалізації цієї частини життєдіяльності соціуму.

Віртуальне спілкування розширює комунікативні можливості сучасної людини. Проте, зви-чайно, така форма комунікації має й зворотній бік, зокрема, людина (заховавшись за нік-неймом) виходить за культурні, етичні та естетичні межі. Досліджуючи мовний аспект коментувань пу-блікацій в інтернет-виданнях, О.Кулик вказує, що стиль мовлення є наближеним до розмовно-побутового. Вона визначає такі характерні особливості мовлення: сленг, суржик, жаргонізми, діалектизми, неологізми, просторічні слова, ненормативна лексика, що демонструє побутування «живої» мови на екрані. Також дослідниця виділяє такі засоби як лінгвістичний (використан-ня засобів мови, графічний (застосування графічних знаків – смайликів, які слугують для ви-раження емоцій), пунктуаційному (використання розділових знаків для передачі емоційно-екс-пресивного аспекту), психологічному (вираження власної думки, ставлення до подій, обговорень у коментарях) [4]. Інтернет-мережа також є важливим полігоном для застосування різноманіт-них стратегій пропаганди і колективного навіювання. С.Московічі наголошує, що теорія мас, яка надзвичайно популярна у політичних колах, узгоджується з психологією натовпу. Значення колективного навіювання значно більше, ніж звичайного засобу комунікації або ж способу пере-конання меншочільнісною верхівкою більшості пересічних громадян. Метод, який використо-вується для того, щоб змусити перевтілитися ідей партії у довіру, є відносинами між вождем і натовпом [5]. Саме тому лідери країн, політичних партій, розуміючи значення комунікативного аспекту інтернет-мережі, бажаючи підвищити власний рейтинг, намагаються послуговуватися досягненнями цієї мережі. Звичайно, за лексичним наповненням та використанням відповідних формулювань доволі легко прослідковується і електоральне спрямування оратора (пригадаймо, лексичне наповнення виступу російського президента: «...будемо мочити у сортирі...» та інші). Широке використання інтернет-мемів, постів з використанням фото і висловлювань політиків, політики мають власні сайти, які мають доносити їхню позицію і бачення суспільно значимих подій.

Т.Колокольцева називає комунікацію в Інтернеті – докладною фіксацією сучасної мови, де знайшли своє відображення такі закономірності, які притаманні мові загалом: 1) тенденції до підсилення діалогічності, 2) тенденція до підсилення колоквіалізації спілкування (саме інтер-нет-комунікація отримала специфічне явище, як «письмове розмовне мовлення»), 3) тенденція до експресивізації суспільства (в інтернет-комунікації отримує яскраву презентація лінгвокреа-тивне начало користувача), 4) негативна тенденція – тенденція до глобального зниження та огру-біння мовлення (в мережі Інтернет спостерігається масове порушення етичних норм мовлення, норм мовленнєвого етикету, а також і мережевого етикету [3, 6-7]. Л.Дротянко вказує на прямій залежності позитивних та негативних наслідків інтернет спілкування від рівня загальної куль-тури інтернет-користувачів, оскільки технічні засоби виконують допоміжну роль у таких кому-нікативних процесах [2, 11].

Л.Дротянко зазначає, що інтернет-комунікація широко використовує нові мовні засоби, за-позичені з американського варіанту англійської мови. На думку науковця, специфічною рисою є стандартизація та уніфікація мовлення, що призводить до збідніння національних мов, нищення літературної мови – зникає мовне багатство художньої літератури. Та все ж у культурному про-сторі інтернет-мережі спостерігається процес конструювання штучних слів та виразів – звичні номінування використовуються з метафоричним значенням, або і взагалі – порушується орфо-графія з метою трансформації форми слів або виразів [2, 8]. Також цікавим з наукової точки зору є вербально-іконічна гра – т.з. демотиватори (демотиваційні постери). Б.Шаріфулін визначає їх як синкретичний текст, який складається з картинки у рамці і надпису-слогану, який і коментує її. Головною суттю цієї гри – у контрасті картинки і надпису [3, 215]. Доволі часто ці надписи і містять орфографічні та синтаксичні помилки. Наприклад, «пацаны ваще ребята☺)), «йоу йоу! Чё, как дела дружище?», «йалед тсопер илсе гоме ьтатичорп», «БуГаГа», «Гагой ты змешной», «Пацталом», «Ржу Нимагу Пеши Исчо!», «Гагой ты змежной». З'ясувати причини таких гру-бих порушень мовних норм – справа майбутнього. Причини можуть бути різними (випадковість

або з цілеспрямовані наміри). Для спілкування у мережі Інтернету періодично виникають «свої мови», наприклад, «олбанська мова», яка є формою надзвичайно перекрученою традиційної орфографії. Також її ще називають «креатиффом», «ерративною мовою», «аффтурскою мовою», «падонкафською мовою», «преведдською мовою», «неографом» і т.д.

Окрім яскраво вираженої сленгової лексики, сторінки інтернет-мережі також містять лайку (хоча частина респондентів повідомляє, що реальному житті не вживають подібні висловлювання). Табування використання інвективів у реальному житті також отримала своє відповідне відображення і в комунікативному процесі Інтернету: вписують у зміненому вигляді – міняють деякі літери на інші, з зірочками замість пропущених частин слів [3, 126-127]. Наприклад, «ХЗ», «3,14здец», «ГС» тощо. Думаємо, такі новотвори, вживання специфічних фраз і слів демонструють опозицію інтернет-мережевого свого/чужого. У цьому випадку розмежування відбувається не за статевою чи віковою градацією, релігійна приналежність також не має значення, головний аспект визнання своїм – володіння інтернет-сленгом, обізнаність у справах інтернет-життєдіяльності.

Важливим моментом інтернет-спілкування є швидке реагування користувачів на новини, можливість висловити своє ставлення до актуальних подій. До негативних явищ належать некоректні висловлювання по відношенню до представників різних рас, етносів, представників нетрадиційної орієнтації тощо. Саме анонімність і дозволяє підбурювати людей, розпалювати міжетнічну ворожнечу, використання етнонімів по відношенню до представників інших етносів. Тут зустрічаємо як етноніми традиційні (*хохол, кацап, москаль* тощо), так і новотвори (*ватник, рашист, жидобандерівець, укроп* тощо). Проте цей момент має регулюватися «Політикою конфіденційності та правилами користувача», то ж адміністратори сайтів слідкують за дописами і у випадку, якщо якісь не відповідають засадам демократичності, відкритості і толерантності – їх просто блокують. Д.Тимчук, досліджуючи інтернет-дискурс у «Facebook», доходить висновку, що спілкування у соціальній мережі є продовженням реального спілкування [8]. То ж очевидним є обговорення проблем та життєвоважливих питань у віртуальність, які турбують реальних людей у реальному житті.

Звичайно, не можна говорити лише про негативний вплив Інтернету на мову. Зокрема, небайдужі до культурного мовлення люди у інтернет-мережі з метою пропаганди культури спілкування загалом, і популяризації саме літературної мови розміщують матеріали, які мають на меті підняти культурний рівень загалом, і рівень володіння українською мовою зокрема. Наприклад, інтернет-сайт *Gazeta.Ua* розмістила інтернет-статтю «10 цікавих фактів про українську мову»: «За різними даними, українська мова займає 25 або 32 місце за кількістю носіїв серед найпоширеніших мов у світі. Для 36-37,5 мільйонів осіб українська мова є рідною. Загалом у світі 41-45 мільйонів осіб володіють українською» [10], запроваджують інформаційні сайти, на яких вміщують інформацію про унікальність рідної мови. Поряд з цим інтернет-мережа сприяє і читанню книжок (як би це не звучало дивно), зокрема, можна знайти посилання на доступ до електронних копій улюбленої літератури («Найбільші списки електронних бібліотек в Інтернеті», «Безкоштовні онлайн бібліотеки. Завантажуй і читай» та ін.).

Або ж у мережі Інтернету організовують онлайн курси для тих, хто бажає вивчити українську мову: «СловОпис започатковує курси української мови онлайн. Запрошуємо всіх, хто хоче вивчити ази української мови та дізнатися більше про Україну» [7]. Також у «Facebook» можна знайти сторінки, які популяризують українську мову і культуру («Ukrainian Language and Culture School», «Чиста мова», «Українська мова», «Вивчай українську!» та інші). Подібні інтернет-сайти містять інформацію, яка має стати у нагоді тим, хто прагне удосконалити культуру свого мовлення (як реального, так і віртуального). Наприклад, складні випадки наголошення слів (*розв'язання, сільськогосподарський, одинадцять, кілометр, псевдонім, кропива*), керування слів (апелювати до кого/чого, багатий на що, вибачати кому, відповідно до чого), синоніми (українською мовою *віщують, речуть, розмовляють, оповідають, теревенять, балакають, висловлюються, мовлять*) та інші.

Ці кроки є надзвичайно важливими, оскільки безкоштовні онлайн курси для вивчення та поглиблення знань з іноземних мов доволі розповсюджене явище, проте з інтернет-ресурсами з української мови до останнього часу існував дефіцит. Також представники цих сайтів закликають послуговуватися і у реальному, й у віртуальному спілкуванні чистою мовою, уникати різноманітних сленгових або ж лайливих виразів.

Отже, ми є свідками трансформаційних процесів інтернет-комунікації у бік покращення культурного рівня. Наразі інтернет-мережа виконує низку важливих функцій у життєдіяльності людини (гедоністичну, виховну, пізнавальну та ін.). Залучення можливостей та використання Інтернету з метою популяризації культури спілкування має великі перспективи, над якими варто працювати фахівцям лінгвістичної галузі. Загалом інтернет-мережа має вагомий вплив на комунікативну культуру суспільства.

Список використаних джерел

1. Акімова Н.В. Дослідження мови Інтернету: труднощі і перспективи // Нова філологія. Збірник наукових праць. – Запоріжжя: ЗНУ, 2012. – №50. – С.10-13. [Електронний ресурс]. Режим доступу: 2-6-Research_of_language_of_the_internet_difficulties_and_prospects.doc
2. Дротянко Л.Г. Соціальні трансформації мовленнєвої культури в інформаційну еру // Вісник НАУ. Серія: Філософія. Культурологія. № 1 (19). – 2014. – С. 8-11.
3. Интернет-коммуникация как новая речевая формация: колл. монография / науч. ред. Т.Н.Колокольцева, О.В.Лутовинова. – М. : ФЛИНТА : Наука, 2012. — 328 с.
4. Кулик О. Коментування публікацій в інтернет-виданнях як один із способів вираження культури мовлення у мережі // Культурологія в НаУОА [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://kulturolog.org.ua/i-conference/2012/109-infconf2012/543-kulyk.html>
5. Московічі С. Стратегії пропаганди і колективного навіювання // Незалежний культурологічний часопис «І». Маніпуляція свідомістю. Число 30 / 2003 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ji.lviv.ua/n30texts/potyatunyk.htm>
6. Семігінівська Т.Г. Вплив глобалізації на мову як аспект культури суспільства // Вісник СумДУ. Серія Філологія, № 1. – 2007. – Том 2. – С. 45-49.
7. СловОпис [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.youtube.com/watch?v=eKdHwBISs0I>
8. Тимчук Д. Інтернет-дискурс в соціальній мережі «Facebook» на прикладі Євромайдану 2013 р. / Науковий блог НАУ «Острозька Академія» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://naub.oa.edu.ua/2014/internet-dyskurs-v-sotsialnij-merezhi-facebook-na-prykladi-evromajdanu-2013-r/>
9. «10 цікавих фактів про українську мову» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/history/_10-cikavih-faktiv-pro-ukrayinsku-movu/657994

***Анотація.** Стаття присвячена дослідженню специфіки процесу комунікації в інтернет-мережі. Зосереджено увагу на мовно-культурних трансформаціях у суспільстві, які є результатом віртуалізації спілкування. З'ясовано позитивні та негативні аспекти комунікативного процесу в інтернет-мережі. Зокрема, розширення меж для комунікації, демократизація цього процесу і, поряд з цим, домінування розмовно-побутового стилю спілкування, анархізація та плюндрування культурних норм спілкування.*

***Ключові слова:** культура мовлення, інтернет-культура, особливості мовлення, інтернет-мережа, мовно-культурні трансформації.*

***Summary.** The article is devoted to investigation the process of communication in the Internet. It focuses on cultural and linguistic transformations in society that result from virtualization of communication. It was found positive and negative aspects of the communication process on the Internet. In particular, this process expands of the boundaries for communication and democratization. At the same time, we can see the dominance of domestic conversational style of communication, anarchy, and the desecration of the cultural norms of communication.*

The use of emotional expressions invective on the Internet that are directed against members of a particular ethnic group, inhabitants of a territory, aimed at human dignity, and is a demonstration of low culture communicants.

We are the witness of the transformation processes of Internet communication towards improving the cultural level. Internet network currently has a number of important functions in human life (hedonistic educational, cognitive, etc.). Involvement opportunities and use of the Internet to promote the culture of dialogue has great prospects over which worth working professionals' linguistic area.

Internet resources of Ukrainian fill the gaps and satisfy the information deficit. They also allow practicing real and virtual communication clear language and avoiding various slang or vulgar expressions.

***Key words:** culture of speech, Internet culture, Internet network, communicative process, particularly of speech, ethnonym, cultural and linguistic transformations, information deficit, real and virtual communication, online course.*

Отримано: 24.10.2015 р.